

Статистикийн хэлтэс

Багийн төвшинд албан ёсны
статистикийн үйл ажиллагаа эрхлэн
явуулахад баримтлах товч гарын
авлага

Зуунмод

2013 он

**БАГИЙН ЗАСАГ ДАРГА НАРААС АЛБАН ЁСНЫ
СТАТИСТИКИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ЭРХЛЭН ЯВУУЛАХ ТУХАЙ**

- I. **Нийтлэг үндэслэл**
- II. **Товч тайлбар, тодорхойлолт**
- III. **Хариуцан гаргах албан ёсны статистик мэдээ, тайлан**
- IV. **Мал, тэжээвэр амьтад, хашаа худгийн тооллого**
- V. **Албан ёсны статистик мэдээний үзүүлэлтийн аргачлал, тайлбар.**
- VI. **Албан ёсны статистик мэдээ, тайланд үндэслэн гаргах судалгаа**

I.Нийтлэг үндэслэл

Албан ёсны статистикийн хүн ам, амьжиргааны түвшин, өрхийн нийгэм эдийн засгийн судалгаа, ажиллах хүчний судалгаа, хөдөө аж ахуй зарим мэдээний анхдагч нэгж нь баг байдаг.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ **СТАТИСТИКИЙН ТУХАЙ** (Шинэчилсэн найруулга)

1997 оны 6 дугаар сарын 5-ны өдөр Улаанбаатар хот

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын статистикийн мэдээллийн нэгдсэн тогтолцоо, үйл ажиллагааны зарчим, статистикийн байгууллага, мэдээлэгчийн бүрэн эрхийг тогтоож, тэдгээрийн хооронд болон хэрэглэгчдийг статистикийн мэдээллээр хангах явцад үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томьёо

Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томьёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

1/ "**статистикийн мэдээлэл**" гэж нэгдсэн хөтөлбөр, аргачлалаар цуглуулж боловсруулсан эдийн засаг, байгаль, нийгмийн холбогдолтой тоон мэдээллийг;

2/ "**статистикийн үйл ажиллагаа**" гэж статистикийн бүртгэл хөтлөх, мэдээлэл гаргаж өгөх, дамжуулах, нэгтгэн боловсруулах, тооллого, судалгаа явуулах, дүгнэлт гаргах, мэдээлэл, судалгааны үр дүнг хэрэглэгчдэд тараах, хэвлэн нийтлэх, мэдээллийн үнэн зөв байдлыг хангах, сан байгуулах, хадгалахыг;

3/ "**статистикийн мэдээлэгч**" гэж статистикийн мэдээлэл, судалгаанд хамрагдсан, Монгол улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулдаг, өмчийн бүх төрөлд хамаарагдах хуулийн этгээд,гадаадад үйл ажиллагаа явуулдаг Монгол Улсын хуулийн этгээд,Монгол Улсын болон гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнийг;

4/ "**статистикийн мэдээллийг хэрэглэгч**" гэж статистикийн мэдээллийг үйл ажиллагаандаа ашиглаж байгаа хуулийн этгээд,Монгол Улсын болон гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнийг;

5/ “албан ёсны статистикийн мэдээлэл” гэж Үндэсний статистикийн хорооноос баталсан аргачлал, үзүүлэлтээр энэ хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан эдийн засаг, хүн ам, нийгэм, байгаль орчны холбогдолтой үзүүлэлтээр гаргасан мэдээлэл, статистикийн үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан мэдээллийг;

8/ “захиргааны статистикийн мэдээлэл” гэж Үндэсний статистикийн хорооноос баталсан, зөвшөөрсөн аргачлал, үзүүлэлтээр яам, Засгийн газрын агентлаг, төрийн бусад байгууллага, нутгийн захиргааны байгууллагын хэрэгцээнд зориулж цуглуулсан мэдээллийг.

11 дүгээр зүйл. Статистикийн байгууллагын тогтолцоо

2. Монгол Улсын статистикийн байгууллагын тогтолцоо нь албан ёсны статистикийн үйл ажиллагааг хараат бус, бие даасан байдлаар улс, орон нутгийн хэмжээнд төвлөрүүлэн эрхэлдэг Үндэсний статистикийн хороо, аймаг, нийслэл, дүүргийн Засаг даргын дэргэдэх статистикийн газар, хэлтсээс бүрдэнэ. **Суманд статистикийн үйл ажиллагааг сумын Засаг даргын Тамгын газрын уг ажлыг хариуцсан ажилтан, баг, хороонд тэдгээрийн Засаг дарга эрхлэн гүйцэтгэнэ.** /Энэ хэсэгт 2008 оны 1 дүгээр сарын 3-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт орсон/

3. Үндэсний статистикийн хороо, аймаг, нийслэл, дүүргийн статистикийн газар, хэлтсийн болон **сумын статистикийн асуудал хариуцсан ажилтан нь төрийн захиргааны албан тушаалтан** байна. /Энэ хэсэгт 2008 оны 1 дүгээр сарын 3-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт орсон/

4. Үндэсний статистикийн хороо, аймаг, нийслэл, дүүргийн статистикийн газар, хэлтсийн үйл ажиллагааг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ. Төсөв нь статистикийн үйл ажиллагааг хараат бусаар хэрэгжүүлэх шаардлагыг хангасан байна. **Статистикийн үйл ажиллагааг сум, баг, хороонд эрхлэн явуулахтай холбогдон гарах зардлыг орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлнэ.**

18 дугаар зүйл. Яам, Монголбанк, төрийн бусад албан газар, бүх шатны Засаг даргын статистикийн мэдээллийн талаархи нийтлэг бүрэн эрх

/Энэ зүйлийн гарчигт 2004 оны 4 дүгээр сарын 23-ны өдрийн хуулиар нэмэлт орсон/

Яам, төрийн бусад албан газар, **бүх шатны Засаг дарга** статистикийн мэдээллийн талаар дараахь нийтлэг бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

1/ албан ёсны статистик мэдээллийн үнэн зөв байдалд тогтмол шалгалт хийж, түүний бодит байдлыг хангах;

2/ статистикийн мэдээллийг хугацаанд нь гаргаж өгөөгүй тохиолдолд газар дээр нь очиж гаргуулан авах, гарсан зардлыг буруутай этгээдээр нөхөн төлүүлэх;

3/ мэдээлэл, судалгааны дүнг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд хүргэх;

4/ статистикийн мэдээллийг Үндэсний статистикийн хорооноос баталж, зөвшөөрсөн маягаар мэдээлэгчээс гаргуулан авах. */Энэ заалтыг 2004 оны 4 дүгээр сарын 23-ны өдрийн хуулиар нэмсэн, 2008 оны 1 дүгээр сарын 3-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт орсон/*

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2008 оны 01 сарын 03 өдөр

Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

ХВН АМ, ОРОН СУУЦНЫ УЛСЫН ТООЛЛОГЫН ТУХАЙ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын хвн ам, орон сууцны улсын ээлжит болон завсрын тооллого зохион байгуулж явуулахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томьёо

3.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томьёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1. “**хвн ам, орон сууцны улсын тооллого**” /цаашид “тооллого” гэх/ гэж энэ хуульд заасан тооллогын хугацаанд Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр оршин сууж байгаа нийт хвн ам буюу тооллогод хамрагдах

нутаг дэвсгэр дэх хvн амыг хамруулан хvн ам зvй, нийгэм, эдийн засгийн хvрээний мэдээллийг цуглуулах, боловсруулах, нэгтгэх, дvн шинжилгээ хийх, тооллогын vр дvнг тараах цогц вйл ажиллагааг;

3.1.2.“**тооллогын тов**” гэж тооллого явуулах хугацааны эхний өдөрт шилжих шөнийн 00 цагийг;

3.1.3.“**тооллогын нэгж**” гэж хувь хvн, тvвний амьдарч байгаа байр, орон сууцыг;

3.1.4.“**тооллогын ажилтан**” гэж энэ хуулийн 13.5.2-т заасан тооллогын комиссын гишvвн, тэдгээрт гэрээгээр ажиллаж байгаа тvр ажилтныг.

4 дvгээр зvйл. Тооллого зохион байгуулж явуулах арга

4.1.Тооллого зохион байгуулж явуулахад дараахь аргыг ашиглана:

4.1.1.тооллогын хугацаанд хvн амыг нэг бvрчлэн тоолох уламжлалт арга;

4.1.2.хvн амын регистрийн бvртгэлд суурилсан бvртгэлийн арга;

4.1.3.тvвэр судалгааны арга.

5 дугаар зvйл. Тооллого явуулах зарчим

5.1.Тооллогыг дараахь зарчмаар явуулна:

5.1.1.хvн бvрийг нэг бvрчлэн тоолох;

5.1.2.тооллогын хугацаанд тооллогод хамрагдах нутаг дэвсгэрт нэгэн зэрэг тоолох;

5.1.3.тооллогын мэдээлэл нийтлэг, иж бvрэн байх;

5.1.4.тооллогыг тогтмол, давтамжтай явуулах.

Тооллого зохион байгуулж явуулах эдийн засгийн баталгаа

6 дугаар зvйл. Тооллого зохион байгуулж явуулахад гарах зардал, тvвний санхvвжилт

6.3.Тооллого зохион байгуулж явуулахтай холбогдсон дор дурдсан зардлыг орон нутгийн төсвөөс санхvвжvллнэ:

6.3.1.ажилгvй болон тэтгэвэрт байгаа хvнийг тооллогын ажилтнаар ажиллуулсан хугацаанд хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээгээр тооцож олгох цалин хөлс;

6.3.2.энэ хуулийн 6.3.1-д заасан тооллогын ажилтнуудыг сургах сургалтын болон тооллогын талаар нутаг дэвсгэрийн оршин суугчдад хvргэх мэдээлэл, суртачилгааны зардал;

6.3.3.тооллогын хугацаанд тооллогын ажилтнуудад өгөх хоолны мөнгө;

6.3.4.хууль тогтоомжид заасан бусад зардал.

6.4.Энэ хуулийн 6.3 дахь хэсэгт заасан орон нутгийн төсвөөс санхvвжvллэх зардлын хэмжээг тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал тухай бvр тогтооно.

6.6.Энэ хуулийн 6.1.1, 6.3.1-д зааснаас бусад хvнд тооллогын ажилтнаар ажилласан хугацааны цалинг сарын дундаж цалингийн нь хэмжээгээр тооцож тухайн хvний ажилладаг байгууллага, аж ахуйн нэгж нь олгоно.

Тооллогын төрөл, хугацаа, хамрах хvрээ

7 дугаар зvйл. Тооллогын төрөл

7.1.Тооллого нь дараахь төрөлтэй байна:

7.1.1.10 жил тутамд улс орон даяар явуулах ээлжит тооллого;

7.1.2.ээлжит тооллого хооронд 5 жил тутамд явуулах завсрын тооллого.

10 дугаар зvйл. Тооллогын нэгж

10.1.Хvн амын тооллогод дараахь хувь хvнийг хамруулна:

- 10.1.1.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт оршин суугаа Монгол Улсын иргэн;
- 10.1.2.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт 183 хоногоос дээш хугацаатай оршин сууж байгаа болон оршин суухаар эрх бүхий байгууллагаас зөвшөөрөл авсан гадаадын харьяат иргэн, харьяалалгүй хvн;
- 10.1.3.гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын дипломат төлөөлөгчийн болон консулын газар, олон улсын байгууллагад ажиллаж байгаа Монгол Улсын иргэн, тvvний гэр бvл;
- 10.1.4.гадаадад ажиллаж, суралцаж байгаа болон хувийн хэргээр оршин суугаа Монгол Улсын иргэн.

19 дүгээр зүйл. Хууль тогтоомж зөрчигчид хvлээлгэх хариуцлага

19.1.Тооллогын тухай хууль тогтоомж зөрчсөн этгээдэд эрvvгийн хариуцлага хvлээлгэхээрvv бол дор дурдсан захиргааны шийтгэл ногдуулна:

19.1.1.энэ хуулийн 16.2.2-16.2.5-д заасан vvргээ биелvvлээгvv албан тушаалтныг шvvгч хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг **таваас арав дахин** нэмэгдvvлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох;

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ИРГЭНИЙ БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ

1999 оны 10 дугаар сарын 14-ний өдөр Улаанбаатар хот

6 дугаар зүйл.Иргэний бүртгэлийн байгууллагын тогтолцоо

6.5.Хүн амын анхан шатны бүртгэл болох **хүн амын өрхийн бүртгэлийн дэвтрийг тухайн дэвсгэр нутгийн баг, хорооны Засаг дарга хариуцан хөтөлнө**

25 дугаар зүйл.Иргэн түр болон бүрмөсөн шилжин суурьших

25.1.Иргэн байнга оршин сууж байгаа засаг захиргааны нэг нэгжээсээ нөгөөд **180 хоногоос дээш хугацаагаар оршин суухыг бүрмөсөн шилжин суурьших, 180 хоног ба түүнээс** доош хугацаагаар оршин **суухыг түр шилжин суурьших гэнэ.**

26 дугаар зүйл.Шилжин суурьших хөдөлгөөнийг бүртгэх

26.2.Иргэнийг аймаг болон нийслэлийн дотор шилжин суурьших хөдөлгөөнийг зохицуулж бүртгэх, мэдээлэх ажлыг сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газар бүртгэж, мэдээлэх ажлыг хариуцна.

26.4.Иргэн аливаа засаг захиргааны нэгжид **180 хоногоос дээш хугацаагаар оршин суухдаа 10 хоногийн дотор холбогдох сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газарт оршин суугаа газрынхаа хаягийн бүртгэлийг иргэний үнэмлэхэд тэмдэглүүлнэ.**

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ (ЗАХИРАМЖ) ӨРХ, ХҮН АМЫН ОРЛОГО, ЗАРЛАГЫН МЭДЭЭЛЛИЙН ТАЛААР АВАХ ЗАРИМ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ

2001 оны 10 дугаар сарын 17-ны өдөр Улаанбаатар хот Дугаар 235

Статистикийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Статистикийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2-ын "г"-д заасан өрх, хүн амын орлого, зарлага, хэрэглээний статистик мэдээллийг 2001 оны 11 дүгээр сарын 1-нээс эхлэн **улирал тутам гаргаж байхыг бүх шатны Засаг дарга нарт даалгасугай.**
2. Санхүү, эдийн засгийн сайд Ч.Улаанд даалгах нь:

а/ өрх, хүн амын орлого, зарлагын статистик мэдээллийг гаргах аргачлал, хамрах өрхийн норматив, уг мэдээллийг гаргахад мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх, мэдээлэл хүлээн авах, нэгтгэх, шалган дамжуулах орон тооны бус ажилтан буюу тоологчийн тоог тогтоох асуудлыг судалж Үндэсний статистикийн газартай хамтран баталж ажилласугай;

б/ өрх, хүн амын орлого, зарлагын мэдээлэлд хамрагдсан гэрээт өрх бүрт сард 8 цагийн, орон тооны бус ажилтан буюу тоологч нарт сард 50 цагийн хөлсийг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээний нэг цагт ногдох хэмжээгээр тооцож улсын төвлөрсөн төсвөөс санхүүжүүлж байсугай;

в/ өрх, хүн амын орлого, зарлагын мэдээллийг гаргахтай холбогдсон төвлөрсөн арга хэмжээний зардлыг Үндэсний статистикийн газрын жил бүрийн төсөвт тусгаж байсугай;

3. Өрх, хүн амын орлого, зарлагын мэдээллийг улирал, жилээр нэгтгэн Засгийн газарт танилцуулж байхыг Үндэсний статистикийн газар /Ч.ДАВААСҮРЭН/-т зөвлөсүгэй.

4. Энэ тогтоол гарсантай холбогдон “Статистикийн ажлын талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” Засгийн газрын 1994 оны 1 дүгээр сарын 5-ны өдрийн 1 дүгээр тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд Н.ЭНХБАЯР Санхүү, эдийн засгийн сайд Ч.УЛААН

"1991 оны мал тооллогыг зохион явуулах тухай" Засгийн газрын 341 дүгээр тогтоолын заалтаас:(1991 оны 11 дүгээр сарын 15 ны өдөр баталсан)

2. **Аймаг, хот, дүүрэг, сум, хороодын мал тооллогын комиссыг тухайн шатны Ардын Хурлын Гүйцэтгэх Захиргааны даргаар ахлуулан байгуулж, тооллогын бэлтгэл хангах, мал тооллогын ажлыг зохион байгуулах, тогтоосон хугацаанд нь явуулах.**

3. Тухайн сум, хорооны нутаг дэвсгэрт оршин суудаггүй иргэдийн (гаднын тавиул) малыг малын эзэн болон маллагч малчны хэнийх нь нэр дээр тоолох асуудлыг сум, хорооны АХГ Захиргаа шийдвэрлэж байх.

4. Мал тооллогыг явцад орон нутгийн хууль хяналт, цагдаагын байгууллагатай хамтран хяналт тавьж ажиллахын хамт, малыг тооллогоос нууж дарагдуула, бусдад тарааж өгөх, эсвэл тооллогын бүртгэлээс зөрүүлэх зэргээр улсын мал тооллогыг санаатай будлиантуулсан гэм буруутай хүмууст тухай бүр нь хуульд заасан зохих арга хэмжээ авч байхыг аймаг, хот, дүүрэг орон нутгийн хотын АДХГЗ-нд даалгажээ.

II. ТОВЧ ТАЙЛБАР, ТОДОРХОЙЛОЛТ

Суурин хүн ам=тухайн сумын (багийн) нутаг дэвсгэрт 6 сараас дээш хугацаагаар оршин суугаа бүх хүн ам+оны эцэст сумын (багийн) нутаг дэвсгэрт байхгүй боловч 6 сарын дотор орон нутагтаа эргэж ирэх түр эзгүй хүн

Оны эхний хүн ам+(төрсөн хүүхдийн тоо-нас барсан хүний тоо)+(шилжиж ирсэн хүний тоо-шилжиж явсан хүний тоо)=оны эцсийн хүн амын тоо

Нэг өрхөд ногдох хүний тоо.Нэг өрхөд ногдох хүний тоог тодорхойлохдоо өрхөд тоологдсон хүний тоог өрхийн тоонд харьцуулна.

Б. Хүн амын ердийн хөдөлгөөн:

Төрөлтийн ерөнхий коэффициент.Энэ үзүүлэлт нь тухайн жилд 1000 хүн амд ногдох амьд төрсөн хүүхдийн тоог илэрхийлдэг бөгөөд амьд төрсөн хүүхдийн тоог тухайн жилийн дундаж хүн амд харьцуулж тооцдог.

Төрөлтийн тусгай коэффициент: Төрөх насны буюу (15-49 насны) 1000 эмэгтэйчүүдэд ногдох амьд төрсөн хүүхдийн тоог илэрхийлдэг үзүүлэлт юм.

Насны бүлэг дэх төрөлтийн коэффициент: Тухайн насны бүлгийн эмэгтэйчүүдийн амьд төрүүлсэн хүүхдийн тоог мөн насны бүлгийн эмэгтэйчүүдэд харьцуулсан харьцааг хэлнэ.

Нас баралтын ерөнхий коэффициент: Нас барсан хүний тоог тухайн жилийн дундаж хүн амд харьцуулсан харьцаа бөгөөд энэ үзүүлэлт нь 1000 хүн амд ногдох нас баралтын тоог илэрхийлнэ.

Насны бүлэг дэх нас баралтын коэффициент:Тухайн насны бүлэгт нас барсан хүний тоог мөн насны бүлгийн хүн амд харьцуулсан харьцаа юм.

Нялхасын нас баралтын коэффициент: Нэг хүртэл насандаа нас барсан хүүхдийн тоог тухайн жилд амьд төрсөн хүүхдийн тоонд харьцуулсан харьцаагаар илэрхийлдэг үзүүлэлт юм.

Гэрлэлтийн ерөнхий коэффициент: Иргэний гэр бүлийн байгууллагад тухайн жилд бүртгүүлсэн, гэрлэлтийн баталгаатай хүмүүсийг “ Батлуулсан гэр бүлтэй” буюу гэр бүлтэй гэнэ.

Бүтэн өнчин хүүхэд гэдэгт эцэг, эх нь хоёул нас барсан, **хагас өнчин** хүүхэд гэдэгт эцэг, эхийн аль нэг нь нас барсан хүүхдийг бүртгэнэ. Бутач хүүхэд болон гэр бүл салалтаас болж, эцэг, эхийнхээ аль нэгэнтэй нь амьдарч байгаа эцэг, эх нь энх тунх байгаа хүүхдүүдийг өнчин гэж үзэхгүй юм.

“Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай” Монгол Улсын хуулийн 15 дугаар зүйлийн 2-т “Бүтэн өнчин, тахир дутуу, нэн ядуу, хараа хяналтгүй, садар самуун, хүчирхийлэл, доромжлолын улмаас сэтгэл санааны болон бие махбодийн хохирол хүлээсэн хүүхдийг **хүнд нөхцөлд байгаа хүүхэд** гэж үзнэ”

“Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай” Монгол Улсын хуулийн 15 дугаар зүйлийн 1-д “Байгалийн гамшиг, гоц халдварт өвчин, нийтийг хамарсан гэнэтийн осол, зэвсэгт мөргөлдөөнд өртсөн хүүхдийг **онцгой нөхцөлд байгаа хүүхэд** гэж үзнэ”

16 хүртэл настай хүүхэдтэй, гэр бүлгүй хүний тоо-эцэг эх, хамаатан садангийн алинтай нь хамт амьдардгийг харгалзахгүйгээр бүгдийг хамруулна (эрэгтэй, эмэгтэй)
Өрх толгойлсон хүний тоо: Гэр бүлгүй өрхийн тэргүүлэгчдийн тоог хүйсээр ялгаж гаргана.

Өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийн тоонд хүүхэдтэй эсэхийг үл харгалзан эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхийг;

Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхөд гэр бүлгүй, өрхөө толгойлон амьдарч байгаа эрэгтэйчүүдийг хүүхэдтэй эсэхийг үл харгалзан хамруулна.

“**Тахир дутуу** хүний нийгмийн хамгааллын тухай” Монгол Улсын хуулийн 3 дугаар зүйлд “Бие бялдар, оюун ухааны чадавхи нь удамшлын болон удамшлын бус шалтгаан, төрөлхийн гажиг өөрчлөлт, өвчин, тарилгын дараахь хүндрэл, осол гэмтлийн улмаас алдагдаж, хэвийн нөхцөлд хөдөлмөрлөх чадваргүй болсон, хараа, сонсгол, хэл ярианы болон бие эрхтний тахир дутуу, оюун ухааны хомсдол, сэтгэцийн өөрчлөлттэй болох нь тогтоогдсон Монгол Улсын иргэн, Монгол Улсад хууль ёсоор байнга оршин суугаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнийг **тахир дутуу хүн** гэнэ”

Энэ хуулийн 4 дүгээр зүйл, “Нийгмийн даатгалын тухай” Монгол Улсын хуулийн 29 дүгээр зүйлд “...Тахир дутууг тухайн иргэний оршин суугаа аймаг, сум, дүүргийн эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комисс тахир дутууг тогтооно...”

Өрхийн зарим үзүүлэлт: Нийт өрхөөс 8 ба түүнээс дээш ам бүлтэй өрх, 16 хүртэл насны 4 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй өрхүүдийг тусгайлан гаргасан. Мөн өндөр настай ганц бие амьдарч байгаа 60 ба түүнээс дээш настай **эрэгтэй**, 55 ба түүнээс дээш настай **эмэгтэйг** тусгайлан, Нийгмийн даатгалын болон аж ахуйн нэгж байгууллагаас ямар нэг тэтгэвэр, тэтгэмж тогтоогдоогүй өндөр настай хүний тоог гаргахдаа эрэгтэй 60 ба түүнээс дээш насныхныг, эмэгтэйг 55 ба түүнээс дээш насныхныг хамруулан гаргасан.

Эдийн засгийн бүсэд:

Төвийн бүс - Алтанбулаг, Баян-Өнжүүл, Баянцагаан, Сэргэлэн, Зуунмод

Хойд бүс - Аргалант, Батсүмбэр, Баянцогт, Баянчандмань, Борнуур, Жаргалант, Сүмбэр.

Зүүн бүс - Архуст, Баян, Баяндэлгэр, Баянжаргалан, Мөнгөнморьт, Эрдэнэ.

Баруун бүс - Баянхангай, Бүрэн, Дэлгэрхаан, Заамар, Лүн, Өндөрширээт, Угтаал, Цээл, Эрдэнэсант.

Малтай өрх. Малчин өрхөөс гадна малыг ахуй амьдралдаа туслах чанарын үүрэгтэй өсгөн үржүүлдэг өрхийг хэлнэ.

Малчин өрх. Жилийн 4 улирлын туршид малаа маллаж, малын ашиг шим нь тэдний амьжиргааны эх үүсвэр болгож байгаа өрхийг хэлнэ.

Малчид. Жилийн 4 улирлын туршид мал аж ахуйг эрхэлж, малын ашиг шим нь тэдний амьжиргааны эх үүсвэр болгож байгаа 16 ба түүнээс дээш насны хүмүүсийг хэлнэ.

Нас гүйцсэн мал. Малын төрөл бүр дээр сүүлчийн 2 насны малыг хэлнэ.

Тэмээ- 4 настай, 5 ба түүнээс дээш настай

Адуу- 3 настай, 4 ба түүнээс дээш настай

Үхэр- 2 настай, 3 ба түүнээс дээш настай

Бог мал – тухайн жилийн төл малаас бусад насны мал

Өсвөр насны мал .

Тэмээ-Өнгөрсөн жилийн төл, 2, 3 настай

Адуу- Өнгөрсөн жилийн төл, 2 настай

Үхэр- Өнгөрсөн жилийн төл

Төл мал. Тухайн жилийн төлийг хэлнэ.

Бэлэн хээлтэгч. Малын төрөл бүр дээр сүүлийн 2 насны эм малыг хэлнэ.

Малын тоо, толгойн өсөлт. Оны эцсийн малаас оны эхний малыг хасаж гаргана. Харьцангуй үзүүлэлтийг гаргахдаа оны эцсийн малын тоог эхний малын тоонд харьцуулан 100-гаар үржүүлнэ.

Малын өсөлтийн **орлого тал** нь төл бойжилт, **зарлага тал нь** хэрэглээний зарлага, том малын зүй бус хорогдол болно.

Төллөлтийн хувь. Төллөсөн хээлтэгчийн тоог оны эхний хээлтэгчийн тоонд харьцуулан, 100-гаар үржүүлнэ.

Бойжилтийн хувь. Бойжсон төлийн тоог нийт гарсан төлийн тоонд харьцуулан 100-гаар үржүүлнэ.

100 эхээс бойжуулсан төл. Бойжуулсан төлийн тоог оны эхний хээлтэгч малын тоонд харьцуулан 100-гаар үржүүлнэ.

Хээлтэгч, хээлтүүлэгчийн тохироо. Хээлтэгч малын тоог хээлтүүлэгч малын тоонд харьцуулан гаргана.

1. **хээлтүүлэгчид ногдох хээлтэгчийн тооны норм** нь:

Буур - 20-25; Азарга - 12-15; Бух - 35-45; Хуц, ухна - 25-30

Малын зүй бус хорогдолд өвчний (халдвартай, халдваргүй) хорогдол, гэнэтийн аюулын (цас зуд, үер ус, гал түймэр, аянга цахилгаан зэрэг) хорогдол, бусад шалтгааны (малын хариуллага, арчилгаа маллагаатай холбогдон гарсан) хорогдлыг оруулна.

Том малын зүй бус хорогдлын оны эхний малд эзлэх хувь. Зүй бусаар хорогдсон малын тоог оны эхний малын тоонд харьцуулан 100-гаар үржүүлнэ.

Малын хэрэглээний зарлага.

1. Оны эхний малын тоон дээр бойжуулсан төлийг нэмж, том малын зүй бус хорогдол, оны эцсийн малын тоог хасч гаргана.

2. Хүнсний хэрэглээний малын тоо=Алдсан мал+Зах зээлд борлуулсан+Аж ахуйн дотоодод хэрэглэсэн+(Бусдад шилжүүлсэн-Худалдаж авсан, шилжиж ирсэн). Бусдад шилжүүлсэн>=Худалдаж авсан, шилжиж ирсэн

Учир нь худалдаж авсан эсвэл шилжиж ирсэн нэг хэсэг малаа идсэн байж болно. Идээгүй тохиолдолд дээрх 2 тэнцэж байх учиртай.

Малын хашааны хангамж. Хашааны хангамжийг гаргахдаа хашааны багтаамжийг малын тоонд харьцуулан гаргана. Бод малын хашааны хангамжийг гаргахдаа бодын хашааны багтаамжийг үхрийн тоонд, бог малынхыг гаргахдаа богийн хашааны багтаамжийг бог малын /хонь, ямааны/ тоонд харьцуулна.

Тэжээл хангамж. Тэжээлийн хангамжийг гаргахдаа тэжээлийн нэгжид шилжүүлсэн тэжээлийн хэмжээг хонин толгойд шилжүүлсэн малын тоонд харьцуулан гаргана. Малын тэжээлийн хангамж, бэлчээрийн даацыг гаргахдаа малыг хонин толгойд шилжүүлэн тооцно.

Тэжээлийн нэгжид шилжүүлэх коэффициент. Бэлтгэсэн тэжээл нь илчлэг, чанарын байдлаараа харилцан адилгүй байдаг учраас нэг тэжээлийн нэгжид шилжүүлэн тэжээлийн хангамжийг гаргадаг. Үүний тулд доорхи

Хадлан өвс -	0.45 ;	Таримал тэжээл -	0.35
Даршны ургамал -	0.25;	Гар тэжээл, хужир шүү -	1.00
Төмс ногооны хаягдал -	0.22 ;	Үр тарианы хаягдал -	0.90

Лай - **0.40;** Сүрэл - 0.25 гэсэн итгэлцүүрүүдийг ашиглан тэжээлийн нэгжид шилжүүлнэ.

Малын тэжээлийн ангилал. Малын тэжээлийг ургамлын гаралтай, амьтны гаралтай, эрдэс тэжээлийн гаралтай гэж ангилна.

Ургамлын гаралтай тэжээлд өвс, сүрэл, үр тариа, буурцгийн төрлийн ургамал орох бөгөөд бүдүүн, хүчит, шүүст тэжээл гэж ангилна.

1. **Бүдүүн тэжээл-** өвс, сүрэл, нэг наст ба олон наст өвс орно.
2. **Хүчит тэжээл-** үр тариа, үр тарианы хаягдал, вандуй, буурцаг орно.
3. **Шүүст тэжээл -** Бүх төрлийн дарш, төмс ногооны хаягдал орно.

Амьтны гаралтай тэжээлд үйлдвэрийн мах, яс, цусны гурил зэрэг орно.

Эрдэс тэжээлд давс, хужир шүү орно.

III. ХАРИУЦАН ГАРГАХ АЛБАН ЁСНЫ СТАТИСТИК МЭДЭЭ, ТАЙЛАН

Д/Д	Мэдээ, тайлангийн нэр	Мэдээ тайлангийн		Ирүүлэх график	Жилд гаргах удаа	Хүлээн авах хэлбэр
		Маягтын №	Батлагдсан он сар өдөр			
1	Малын төллөлт, төл бойжилт	ХАА-1	1999.07.15 №119	4-7,10,1, сарын 1-нд	6	Цахим шуудан маягтаар
2	Том малын зүй бус хорогдол	ХАА-2	2002.08.05 №146	2-7, 10, 1 сарын 1-нд	8	Цахим шуудан
3	ХАА-н бүтээгдэхүүний үнийн мэдээ	ХАА-3	2009.08.11. №120	Сар бүрийн 1- нд	12	Цахим шуудан, маягтаар
4	Жимс, жимсгэний тариалсан талбай, хураасан ургацын мэдээ	ХАА-5	2002.04.26 №82	12-р сарын 20	1	Цахим шуудан, маягтаар
5	Тариалсан талбайн мэдээ	ХАА-7	2002.04. 26. №82	5, 6, 7 сарын 1- нд	3	Цахим шуудан маягтаар
6	Газар тариалан эрхэлдэг аж ахуйн нэгжийн тариалсан талбайн.... оны жилийн эцсийн мэдээ	ХАА-8	2002.04.26 №82	7 сарын 25	1	Цахим шуудан, маягтаар
7	Ургац хураалт, хадлан тэжээл бэлтгэлийн мэдээ	ХАА-9	2002.04. 26. №82	9,10,11 сарын 2-нд,	3	Цахим шуудан, маягтаар
8	Аж ахуйн нэгжийн хураасан ургацын эцсийн мэдээ	ХАА-10а	2002.04. 26. №82	11 сарын 10	1	Маягтаар
9	Өрх, хувиараа эрхлэх аж ахуйн хураасан ургацын эцсийн мэдээ	ХАА-10б	2002.04.26 №82	11 сарын 10	1	Цахим шуудан, маягтаар
10	Аж үйлдвэрийн сарын мэдээ	АҮ-1	2003.09.08 №176	Сар бүрийн 1	12	Маягтаар
11	Ахуйн үйлчилгээний орлогын мэдээ	АҮО-1	-	Сар бүрийн 1	12	Маягтаар
12	Хүн ам, өрхийн бүртгэлийн дэвтэр	ХАӨБ-2	2011.09.01 №01/133	11-12 сард	1	Өрх бүрээр шинэчилнэ
13	Өрх, хүн амын нийгмийн зарим үзүүлэлтийн жилийн эцсийн мэдээ	НС-1	2003. № 228	12 сарын 2	1	Маягтаар
14	Суурин хүн амын жилийн эцсийн мэдээ	ХА-3	2012.07.12 №1/86	12 сарын 20	1	Маягтаар
15	Ашиглалтанд оруулсан орон сууцны хагас, бүтэн жилийн мэдээ	ОС-1	2007. № 02	7сарын 05 12 сарын 25	2	Маягтаар
16	Гэрийн фондны жилийн мэдээ	ОС-3		12 сарын 25	1	Маягтаар

IV. Мал, тэжээвэр амьтад, хашаа худгийн тооллого

Олон улсын практикт тооллого нь мэдээлэл цуглуулах хамгийн түгээмэл аргын нэг билээ.

Манай улсад мал тооллогыг 1961 оноос эхлэн жил бүрийн эцэст зохион байгуулж явуулсан. Жилийн эцэст тооллого явуулах нь мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн жилтэй тохирдог, малын орлого зарлагын хөдөлгөөн бүрэн гарч дууссан, малчид мал бүхий иргэдийн өрх, хүн амын хөдөлгөөн харьцангуй багассан байдаг зэрэг давуу талтай юм.

Мал аж ахуйн салбар нь манай орны эдийн засгийн тулгуур, үндсэн гол салбар юм. Манай орны дотоодын нийт бүтээгдэхүүний гуравны нэгийг хөдөө аж ахуйн салбар үйлдвэрлэдэг бөгөөд үүний зонхилох хэсгийг мал аж ахуй бүрдүүлдэг. Тооллогын дүнгээс мал, амьтдын өсөлт, бууралт, сүргийн бүтцэд гарч байгаа өөрчлөлтөд дүн шинжилгээ хийж, цаашид хөдөө аж ахуйн салбарыг хөгжүүлэх талаар төр засгийн бодлого боловсруулан улс, орон нутгийн түвшинд хэрэгжүүлэхэд үндэслэл болдог чухал ач холбогдолтой юм.

Мал тооллогын дүн нь улс, орон нутгийн түвшинд салбарын дотоодын нийт бүтээгдэхүүн, мах, сүү, ноос, арьс, шир, өндөгний үйлдвэрлэл, мал, амьтдын өсөлт үржилтийн бүтээгдэхүүнийг тооцох үндсэн материал болдог.

Тооллого явуулах үндсэн зарчим нь:

1. Мал тооллогын ажлыг зохион байгуулж байгаа хүмүүс, тоологч нар тоолж буй мал, тэжээвэр амьтдыг нүдээр үзэж, биечлэн тоолох зарчмыг баримтлана.
2. Мал тооллогын ажлыг жил бүрийн 12 дугаар сарын 7-нд орон даяар эхэлж долоо хоногт багтаан дуусгана.
3. Мал, амьтад хаана оршиж байгаа тэр дэвсгэр нутагтаа тоологдож, тухайн нутгийн засаг захиргааны харъяаллаар данс бүртгэлд орж нэгтгэгдэх зарчмыг баримтлана.
4. Эзэн нь тодорхойгүй малыг тооллогонд бүрэн хамруулж, алдуул малын дансанд оруулна.

Мал тооллого нь жил бүр явагдаж хэвшсэн ажил боловч анхаарах зарим асуудлууд байна. Үүнд:

1. Малыг нүдээр үзэж, биечлэн тоолдог зарчим тэр бүр хэрэгждэггүй, эзнийх нь амаар тоолдог болсон, хүмүүс малынхаа тоо толгойг дарах явдал орон нутагт багагүй гарч байна гэсэн мэдээлэл цөөнгүй ирдэг.
2. Цэвэр үүлдэр, эрлийз, нутгийн шилдэг омгийн малыг уг төрөл үүлдэрт нь оруулж бүртгэх явдал учир дутагдалтай байдаг.
3. Малчид, мал бүхий иргэд малаа тооллогонд бэлэн байлгах, бод мал ялангуяа адуу тэмээг бэлчээрээс цуглуулж хариуллагад оруулах, оторт яваа малыг тооллогонд бүрэн хамруулж чадахгүй байна.
4. Мал төллөлт, төл бойжилт, том малын хорогдлын явцын мэдээг мал тооллогоор гарсан мэдээтэй тулгаж үзэхэд зөрөө гардаг нь (их буюу бага) тухайн шатны засаг даргын бүртгэлийг хэрхэн хөтлөдөг, ажлын хариуцлага ямар байгааг харуулдаг.
5. Тооллогын явц, тооллогод бүрэн хамрагдаж буй эсэхэд хяналтын тооллогыг тодорхой айл өрх, малд явуулах хэрэгтэй.

Ү. Албан ёсны статистик мэдээний үзүүлэлтийн аргачлал, тайлбар

1. Малын төллөлт, төл бойжилт ; том малын зүй бус хорогдол

Багийн засаг дарга нар нутаг дэвсгэрийнхээ малтай өрх, аж ахуйн нэгжийн төллөлт, малын зүй бус хорогдлын мэдээг графикт хугацаанд нь өсөн нэмэгдэх дүнгээр гаргаж мэдээлнэ.

Төллөлт, хорогдлын мэдээг гаргахдаа айл өрх бүрээр тооцоо хийх шаардлагатай байдаг бөгөөд хэрэв сарын мэдээнд бүрэн хамруулах боломжгүй /цаг агаарын хүндрэл, алс хол отроор явсан, хугацаа богино гэх мэт/ тохиолдолд байгаль цаг уур, газар зүйн ижил нөхцөлд байгаа өрхүүдээс төлөөлүүлэн хэд хэдэн өрхийн 5 төрлийн малын төл бойжилтын хувь, хорогдлын оны эхний малд эзлэх хувийг гаргаж энэ

тооцоогоороо бусад өрхүүдэд тархаан тооцсоны үндсэн дээр бүрэн мэдээлэл гаргаж байхад анхаарах хэрэгтэй.

Гэхдээ энэ тооцоог зөвхөн сарын мэдээнд ашиглаж улирлаар зайлшгүй өрх бүрээр тооцоог нарийвчлан гаргах шаардлагатай. Төллөлтийн мэдээнд гардаг гол алдаа бол төллөсөн эх, гарсан төлийн уялдаа юм. Гарсан төлийн тоо нь төллөсөн эх малын тооноос ихэр төлөөр илүү /бог малын хувьд / байна.

Малын зүй бус хорогдолд өвчний /халдвартай, халдваргүй / хорогдол, гэнэтийн аюулын / цас, зуд, үер ус, гал түймэр, аянга цахилгаан зэрэг /хорогдол, бусад шалтгааны/ малын хариулга, арчилгаатай. холбогдон гарсан / хорогдлыг оруулна. Гол анхаарах зүйл бол урьд сард өгсөн хорогдол дараа сард урьд сараасаа буурч болохгүй гэдгийг хатуу анхаарах хэрэгтэй .

2. Газар тариалангийн мэдээ

Сумын статистик хариуцсан ажилтан нар багуудаас тариалалт, ургац хураалтын мэдээнүүдийг графикт хугацаанд нь авч шалгаж нэгтгэнэ. Тариалсан талбайг га-аар, хураасан ургацын мэдээг бохир жингээр (ямар нэгэн хорогдол тооцоогүй) тн-оор авна.

1 га = 10000 м² = 100 сот

1 тн = 1000 кг = 10 цн

Тариалалт хийж буй аж ахуйн нэгж, байгууллага, хувь хүмүүс янз бүрийн хэмжээтэй талбайд тарьсан байдаг тул талбайн урт өргөнийг маш сайн олон дахин хэмжиж талбайн хэмжээг зөв тодорхойлох нь мэдээ үнэн гарах нөхцөл бүрдэх талтай. Тариалсан талбайг айл өрх бүрээс авахдаа заавал га, сотоор биш м²-аар авч болох бөгөөд сумын статистик хариуцсан ажилтанд өгөхдөө хэмжих нэгжийг тодорхой гаргаж өгөх хэрэгтэй. (Жишээ нь урт нь 25м, өргөн нь 15м бол нийт талбайн хэмжээ $25\text{м} * 15\text{м} = 375\text{м}^2 = 0.03\text{га} = 3.75\text{сот}$)

Ургац хураалт, хадлан тэжээл бэлтгэлийн мэдээг графикт хугацаанд нь сумын статистик хариуцсан ажилтанд гаргаж өгнө. Бэлтгэсэн өвс үүнээс улсын нөөцөнд гэдэгт тухайн багийн хэмжээнд байгаль цаг агаарын хүндэрсэн нөхцөлд хэрэглэхээр тусгайлан бэлтгэж нөөцөлсөн өвсний хэмжээг тн-оор мэдээлнэ. Тариалалтын мэдээг ХАА7 маягтаар 5.6.7 сарын 1-нд мөн 6.7 сарын 14ны дотор авдаг болсон. Тариалалтын мэдээг өгөхдөө хамгийн гол хэрэглэсэн үрийг маш нарийн гаргаж өгөх хэрэгтэй. Багууд дээр гарч байгаа нэг алдаа бол хэрэглсэн үр болон усалгаатай эсэх талаарх анхаарч гаргах хэрэгтэй. ХАА8 маягтаар мэдээг гаргахдаа 8 сарын 1-нд тариалалтын эцсийн мэдээг авдаг бөгөөд үүнээс хойш тариалалтын мэдээ огт өөрчилөгдөхгүй тул тухайн гарч байгаа мэдээнд хяналт тавьж тариалалтын мэдээ айл өрх аж ахуйн нэгжийн мэдээг бүрэн хамруулах хэрэгтэй. Тухайн хугацаанд бүрэн хамруулаагүйгээс болж дараа өөрчилж нэмж оруулах гэсэн асуудал зарим сумдад гардаг тул энэ тал дээр онцгой анхаарах хэрэгтэй. Аж ахуйн нэгжийн тариалалтын мэдээг ХАА8а гэсэн маягтаар тус бүрээр авдаг, мөн өрхүүдийг баг тус бүрээр нь салгаж ХАА8а маягтаар авна. ХАА10аб маягтаар 10 сарын 25-нд сумдаас авна. ХАА10а маягтаар аж ахуйн нэгж тус бүрээр нь аваад ХАА10б маягтаар өрхүүдийг багаар нь салгаж авч байгаа 2008 оноос эхлээд өрх тус бүрээр нь тариалалт болон ургац хураалтын мэдээг авч байгаа тул эртнээс тариалалт хийсэн өрх нэг бүрээр мэдээг бүрэн хамруулах хэрэгтэй. Бас нэг анхаарах зүйл гэвэл статистик болон хөдөө аж ахуйн газрын мэдээ хоёр зарим сумдад зөрдөг бөгөөд ийм байдал гаргахгүй байх хэрэгтэй.

3. Хүн ам, нийгмийн үзүүлэлтийн мэдээ

Суурин хүн амын жилийн эцсийн мэдээ / ХА-3 /

Суурин хүн ам гэж 6 сараас дээш хугацаагаар тухайн нутаг дэвсгэр дээр амьдарч байгаа өрх, хүн амыг засаг захиргааны шилжүүлэгтэй, шилжүүлэггүйг үл харгалзан хамруулах шаардлагатай. Суурин хүн амын тоонд 6 сараас дээш хугацаагаар тухайн өрхөд байхгүй байгаа хүн буюу цэрэг, сургууль курс, гадаадад, хорих газар явсан хүмүүсийг оруулахгүй, харин 6 сараас доош хугацаагаар байхгүй байгаа хүнийг түр эзгүй гэж үзэж суурин хүн амд оруулж тооцно. Харин 0 нас гэж бүтэн нэг нас хүрээгүй байгаа өөрөөр хэлбэл 0-12 хүртэлх сартай хүүхдүүдийг хамруулж ойлгоно.

4 Багийн засаг дарга нарт зөвлөмж

Эдгээр судалгааг үр дүнтэй явуулахад багийн Засаг дарга нар гол үүрэгтэй байдаг билээ.

1.Судалгаанд сонгогдох өрхүүдийг сонгохын тулд орон нутгаас /багаас/ өрхийн жагсаалтыг бэлтгүүлэн авдаг. Энэ жагсаалт нь аймаг, сумын төвийн хувьд тооллогын нэгжийн тодорхой дугаараар /өөрөөр хэлбэл тодорхой хэсэг газрын байршлаар/, хөдөөгийн багуудын хувьд багийн нэрээр өрхийн жагсаалтыг бэлтгэнэ. Тооллогын нэгжийн дугаар, багийн нэрийг ҮСХ-ноос сонгож явуулдаг бөгөөд явуулсан хаягийн дагуу яг

тухайн хугацаанд амьдарч байгаа өрхийн жагсаалтыг бэлтгэж байх ёстой юм. Энэ жагсаалтыг бэлтгэхдээ тухайн хугацаанд амьдарч байгаа өрхийн нэрээр гаргахгүй бол /оны эхэнд байсан хуучин бүртгэлээ ашиглах гэх мэтээр бэлтгэвэл/ түүвэрлэлт алдаатай хийгдэх магадлалтай байдгийг анхаарах хэрэгтэй.

2. Статистикийн тухай хуулийн дагуу орон нутгийн ард иргэдэд албан ёсны статистик мэдээлэл болох энэ судалгааны талаар тайлбарлах ухуулах, судалгаанд ажиллаж байгаа тоологч нарт судалгааг явуулах ажилд нь бүх талын дэмжлэг үзүүлэх шаардлагатай байна.

Өрхийн нийгэм эдийн засгийн судалгааны (ӨНЭЗС) түүвэрлэлтээр сонгогдох өрхийн жагсаалт (ЗАГВАР)

ТӨВ АЙМГИЙН ЗУУНМОД СУМЫН НОМТ 51 ДУГААР БАГИЙН ӨРХИЙН ЖАГСААЛТ
ТҮҮВРИЙН НЭГЖИД БАЙГАА ӨРХИЙН ТОО -1151 МАЛЧИН ӨРХ 62

Өрхийн дугаар	Өрхийн тэргүүлэгчийн нэр (овгийн эхний үсэг орно)	Ам бүлийн тоо	Хаяг (Гудамж, байрны дугаар)	Малчин өрх бол (тийм=1, үгүй=2)	Тайлбар
Байрны өрх					
1	Ванчиг Бямбажав	6	10-р байр 11 тоот	2	
2	Сэнгэдорж Чимэддэлгэр	5	10-р байр 13 тоот	1	
3	Банзрагч Хүрэлбаатар	4	10-р байр 14 тоот	2	
4	Нямдондог Намхайнямбуу	2	10-р байр 15 тоот	2	
Гэр хороолол					
1	Дашдамба Эрдэнэсүх	3	1-р гудамж 11 тоот	2	
2	Тагар Мижид	3	1-р гудамж 4 тоот	1	
3	Баасанжав Батхүү	3	1-р гудамж 9 тоот	2	
Хөдөөгийн өрхийг өвөлжөө, хаваржаа, намаржаа, зуншлагын байршлаар нэг захаас нь эхлэн дараалууулан бичиж ирүүлнэ					
1	Гөлгөө Жаргалсайхан	2	Хөтөлийн бууц	2	
2	Даваа Гэрэлт-Од	3	Буутын хөтөл	2	
3	Батхүү Батаа	2	10-р-гудамж 1	2	18-р байр
4	Рэнцэндорж Доржпалам	4	жаргалан 29	2	2-р багт
5	Ганбаатар Базаррагчаа	4	7-р гудамж 6 тоот	1	5-р хороо
6	Дэмчиг Туваанжав	2	38-р байр 7 тоот		УБ амьдардаг
7	Цэнд-Аюуш Мөнхбаяр	4	11-р хороолол-1	2	түр эзгүй
8	Бадарч Отгонбаатар	2	18-р байр 23		Солонгост

2.4 НЭГ ӨРХИЙН САРЫН ДУНДАЖ ЗАРЛАГА, зарлагын төрөл, байршлаар, 2012 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар
MONTHLY AVERAGE EXPENDITURE PER HOUSEHOLD, by types of expenditure and location, as a 4th quarter of 2012

Зарлагын төрөл	Types of expenditure	Улсын дундаж National average	Нийслэл Capital city	Аймгийн төв Aimag center	Сумын төв Soum center	Хөдөө Rural area
Зарлага - Бүгд	Expenditure - Total	811 147.5	975 022.8	783 348.1	742 668.5	590 973.5
1. Мөнгөн зарлага - Бүгд	Monetary expenditure - Total	739 649.3	941 164.9	736 246.8	677 382.2	429 200.4
Хүнсний бүтээгдэхүүний зарлага	Food expenses	200 341.8	281 098.5	176 566.9	174 686.3	97 039.0
Хүнсний бус бараа, үйлчилгээний зарлага	Expenses on non-food items and services	446 332.4	540 093.1	474 156.0	427 781.0	269 340.2
Бусад зарлага	Other expenditure	78 923.4	109 805.7	70 105.9	57 374.1	45 159.0
Бусдад өгсөн бэлэг, тусламж	Gifts & benefits	14 051.7	10 167.6	15 418.0	17 540.8	17 662.2
2. Бусдаас үнэгүй авсан хүнсний болон хүнсний бус бүтээгдэхүүн	Food and nonfood products received from others free of charge	28 003.7	29 487.2	26 399.2	17 392.0	32 365.1
3. Өөрийн хувийн аж ахуйгаас хэрэглэсэн хүнсний бүтээгдэхүүн	Food consumption from own business	43 494.5	4 370.7	20 702.1	47 894.3	129 408.0

2.3 НЭГ ӨРХИЙН САРЫН ДУНДАЖ ОРЛОГО, эх үүсвэр, байршлаар, 2012 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар
MONTHLY AVERAGE INCOME PER HOUSEHOLD, by sources and location, as a 4th quarter of 2012

		төг / tog				
Орлогын төрөл	Types of Income	Улсын дундаж National average	Нийслэл Capital city	Аймгийн төв Aimag center	Сумын төв Soum center	Хөдөө Rural area
Орлого - Бүгд	<i>Income - Total</i>	852 266.7	1021 937.9	828 033.6	719 300.5	651 784.7
1. Мөнгөн орлого - Бүгд	<i>Monetary income - Total</i>	780 768.5	988 080.0	780 932.3	654 014.2	490 011.6
Цалин хөлс	<i>Wages and salaries</i>	391 244.4	560 886.5	401 310.7	355 994.0	109 161.0
Тэтгэвэр, тэтгэмж, нөхөн олговор	<i>Pensions, allowances and compensation</i>	163 052.2	183 342.7	172 052.7	146 049.4	128 623.1
Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн орлого	<i>Income from livestock products</i>	58 377.1	3 724.5	20 133.4	37 386.3	198 176.9
Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн орлого	<i>Income from crop products</i>	2 191.9	56.7	4 753.7	3 955.8	2 579.1
Хөдөө аж ахуйн бус үйлдвэрлэл, үйлчилгээний орлого	<i>Income from non- agricultural production and services</i>	100 189.1	165 773.1	97 095.9	46 995.5	17 804.6
Бусад орлого	<i>Other income</i>	65 713.8	74 296.5	85 585.9	63 633.2	33 666.9
2. Бусдаас үнэгүй авсан хүнсний болон хүнсний бус бүтээгдэхүүн	<i>Food and nonfood products received from others free of charge</i>	28 003.7	29 487.2	26 399.2	17 392.0	32 365.1
3. Өөрийн хувийн аж ахуйгаас хэрэглэсэн хүнсний бүтээгдэхүүн	<i>Food consumption from own business</i>	43 494.5	4 370.7	20 702.1	47 894.3	129 408.0

2.5 НЭГ ӨРХИЙН САРЫН ДУНДАЖ ОРЛОГЫН БҮТЭЦ, эх үүсвэр, байршлаар, 2012 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар
COMPOSITION OF MONTHLY AVERAGE INCOME PER HOUSEHOLD, by sources and location, as a 4th quarter of 2012

		хувь / percentage				
Орлогын төрөл	Types of Income	Улсын дундаж National average	Нийслэл Capital city	Аймгийн төв Aimag center	Сумын төв Soum center	Хөдөө Rural area
Орлого - Бүгд	<i>Income - Total</i>	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1. Мөнгөн орлого - Бүгд	<i>Monetary income - Total</i>	91.6	96.7	94.3	90.9	75.1
Цалин хөлс	<i>Wages and salaries</i>	45.9	54.9	48.5	49.5	16.7
Тэтгэвэр, тэтгэмж, нөхөн олговор	<i>Pensions, allowances and compensation</i>	19.1	17.9	20.8	20.3	19.7
Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн орлого	<i>Income from livestock products</i>	6.8	0.4	2.4	5.2	30.4
Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн орлого	<i>Income from crop products</i>	0.3	0.0	0.6	0.6	0.4
Хөдөө аж ахуйн бус үйлдвэрлэл, үйлчилгээний орлого	<i>Income from non-agricultural production and services</i>	11.8	16.2	11.7	6.5	2.7
Бусад орлого	<i>Other income</i>	7.7	7.3	10.3	8.8	5.2
2. Бусдаас үнэгүй авсан хүнсний болон хүнсний бус бүтээгдэхүүн	<i>Food and nonfood products received from others free of charge</i>	3.3	2.9	3.2	2.4	5.0
3. Өөрийн хувийн аж ахуйгаас хэрэглэсэн хүнсний бүтээгдэхүүн	<i>Food consumption from own business</i>	5.1	0.4	2.5	6.7	19.9

2.6 НЭГ ӨРХИЙН САРЫН ДУНДАЖ ЗАРЛАГЫН БҮТЭЦ, зарлагын төрөл, байршлаар, 2012 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар
COMPOSITION OF MONTHLY AVERAGE EXPENDITURE PER HOUSEHOLD, by types of expenditure and location, as a 4th quarter of 2012

Зарлагын төрөл	Types of expenditure	хувь percentage				
		Улсын дундаж National average	Нийслэл Capital city	Аймгийн төв Aimag center	Сумын төв Soum center	Хөдөө Rural area
Зарлага - Бүгд	Expenditure - Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1. Мөнгөн зарлага - Бүгд	Monetary expenditure - Total	91.1	96.5	94.0	91.2	72.6
Хүнсний бүтээгдэхүүний зарлага	Food expenses	24.7	28.8	22.5	23.5	16.4
Хүнсний бус бараа, үйлчилгээний зарлага	Expenses on non-food items and services	55.0	55.4	60.5	57.6	45.6
Бусад зарлага	Other expenditure	9.7	11.3	9.0	7.7	7.6
Бусдад өгсөн бэлэг, тусламж	Gifts & benefits	1.7	1.0	2.0	2.4	3.0
2. Бусдаас үнэгүй авсан хүнсний болон хүнсний бус бүтээгдэхүүн	Food and nonfood products received from others free of charge	3.5	3.0	3.4	2.3	5.5
3. Өөрийн хувийн аж ахуйгаас хэрэглэсэн хүнсний бүтээгдэхүүн	Food consumption from own business	5.4	0.5	2.6	6.5	21.9

2.7 НЭГ ӨРХИЙН САРЫН ДУНДАЖ ОРЛОГО, өрхийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдлаар, хот, хөдөөгөөр, бүсээр, суурьшлаар, 2012 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар
MONTHLY AVERAGE INCOME PER HOUSEHOLD, by employment status, urban and rural, regions and locations, as a 4th quarter of 2012

		төг tog		
		Нийт өрх Total households	Цалин хөлстэй ажил эрхэлдэг өрх* Households engage paid work*	Хөдөө аж ахуйн бус үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлдэг өрх Households run non-agricultural business and services
Улсын дундаж	National average	852 266.7	1 015 930.0	1 168 939.0
Хот	Urban	953 930.3	1 064 473.0	1 261 986.0
Хөдөө	Rural	674 606.0	860 154.9	856 165.3
Бүс	Region			
Баруун	Western	750 200.8	948 611.3	1 162 963.0
Хангай	Khangai	638 619.6	897 971.1	1 025 464.0
Төв	Central	811 208.6	922 524.2	888 202.0
Зүүн	Eastern	776 826.4	792 181.3	999 154.2
Улаанбаатар	Ulaanbaatar	1 021 937.9	1 120 936.0	1 327 786.0
Суурьшил	Location			
Улаанбаатар	Ulaanbaatar	1 021 937.9	1 120 936.0	1 327 786.0
Аймгийн төв	Aimag centers	828 033.6	948 934.4	1 141 727.0
Сумын төв	Soum centers	719 300.5	847 125.2	883 815.9
Хөдөө	Rural area	651 784.7	877 314.0	816 325.4

* Өрхийн аль нэг гишүүн нь цалин хөлстэй ажил эрхэлдэг өрх бол энд оруулж тооцов.

* Estimation includes households that there any member has a paid job.

Ажиллах хүчний судалгааны (АХС) түүвэрлэлтээр сонгогдох өрхийн жагсаалт (ЗАГВАР)

ТӨВ АЙМГИЙН ЗУУНМОД СУМЫН НОМТ 51 ДУГААР БАГИЙН ӨРХИЙН ЖАГСААЛТ

АНХАН ШАТНЫ ТҮҮВРИЙН НЭГЖИЙН ДУГААР (2-р БАГАНА) - 518

ТҮҮВРИЙН НЭГЖИД БАЙГАА ӨРХИЙН ТОО -1151

Өрхийн гишүүдээс ХАА-н бус салбарт хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг өрх 62

Хаяг (Гудамж, байрны дугаар)		Өрхийн дугаар	Өрхийн тэргүүлэгчийн нэр (овгийн эхний үсэг орно)	Ам бүлийн тоо	Өрхийн гишүүдээс ХАА-н бус салбарт хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг эсэх (тийм=1, үгүй=2)	Тайлбар
Байрны өрх						
518	10-р байр 11 тоот	1	Ванчиг Бямбажав	6	2	
518	10-р байр 13 тоот	2	Сэнгэдорж Чимэддэлгэр	5	1	
518	10-р байр 14 тоот	3	Банзрагч Хүрэлбаатар	4	2	
518	10-р байр 15 тоот	4	Нямдондог Намхайнямбуу	2	2	
Гэр хороолол						
518	1-р гудамж 11 тоот	1	Дашдамба Эрдэнэсүх	3	2	
518	1-р гудамж 4 тоот	2	Тагар Мижид	3	1	
518	1-р гудамж 9 тоот	3	Баасанжав Батхүү	3	2	
Хөдөөгийн өрх						
518	Хөтөлийн бууц	1	Гөлгөө Жаргалсайхан	2	2	
518	Буутын хөтөл	2	Даваа Гэрэлт-Од	3	2	
518	10-р-гудамж 1	3	Батхүү Батаа	2	2	18-р байр
518	жаргалан 29	4	Рэнцэндорж Доржпалам	4	2	2-р багт
518	7-р гудамж 6 тоот	5	Ганбаатар Базаррагчаа	4	1	5-р хороо
518	38-р байр 7 тоот	6	Дэмчиг Туваанжав	2	2	УБ амьдардаг
518	11-р хороолол-1	7	Цэнд-Аюуш Мөнхбаяр	4	2	түр эзгүй
518	18-р байр 23	8	Бадарч Отгонбаатар	2	2	Солонгост

1.5 15. ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХТЭЙ ХҮН АМЫН ТОО, бүс, аймаг, нийслэлээр, жил бүрийн 4 дүгээр улирлын байдлаар

ECONOMICALLY ACTIVE POPULATION AGED 15 YEARS AND OVER, by regions, aimags and the Capital, as a 4th quarter of selected years

Аймаг, нийслэл		мян.хүн/thous.persons		
Aimags and the Capital		2010 X-XII	2011 X-XII	2012 X-XII
БҮГД	TOTAL	1 129.8	1 104.3	1 106.0
Дүн	Баруун бүс	Western region		
	<i>Subtotal</i>	179.5	195.7	174.9
Баян-Өлгий	<i>Bayan-Olgii</i>	40.7	47.4	45.4
Говь-Алтай	<i>Govi-Altai</i>	30.0	27.7	25.0
Завхан	<i>Zavkhan</i>	33.6	39.8	34.5
Увс	<i>Uvs</i>	40.1	38.8	35.4
Ховд	<i>Khovd</i>	35.1	42.0	34.6
Дүн	Хангайн бүс	Khangai region		
	<i>Subtotal</i>	249.6	247.4	250.4
Архангай	<i>Arkhangai</i>	43.5	50.9	43.7
Баянхонгор	<i>Bayankhongor</i>	37.3	34.3	32.9
Булган	<i>Bulgan</i>	31.3	31.1	28.0
Орхон	<i>Orkhon</i>	37.5	35.9	41.3
Өвөрхангай	<i>Ovorkhangai</i>	42.3	42.5	50.4
Хөвсгөл	<i>Khovsgol</i>	57.7	52.7	54.1
Дүн	Төвийн бүс	Central region		
	<i>Subtotal</i>	218.7	205.0	193.8
Говьсүмбэр	<i>Govisumber</i>	5.2	5.7	4.0
Дархан-Уул	<i>Darkhan-Uul</i>	42.4	36.5	38.4
Дорноговь	<i>Dornogovi</i>	29.8	17.5	23.2
Дундговь	<i>Dundgovi</i>	24.2	21.3	19.4
Өмнөговь	<i>Omnogovi</i>	28.3	25.3	24.1
Сэлэнгэ	<i>Selenge</i>	49.8	46.8	43.2
Төв	<i>Tov</i>	39.0	51.9	41.5
Дүн	Зүүн бүс	Eastern region		
	<i>Subtotal</i>	76.7	90.8	85.1
Дорнод	<i>Domod</i>	28.3	31.1	24.4
Сүхбаатар	<i>Sukhbaatar</i>	26.9	24.5	28.4
Хэнтий	<i>Khentii</i>	21.5	35.2	32.3
Улаанбаатар	Улаанбаатар	Ulaanbaatar		
	<i>Ulaanbaatar</i>	405.3	365.4	401.8

1.7. 15. ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛЛАГЧДЫН ТОО, бүс, аймаг, нийслэлээр, жил бүрийн
4 дүгээр улирлын байдлаар

EMPLOYED AGED 15 YEARS AND OVER, by regions, aimags and the Capital, as a 4th quarter
of selected years

		мян.хүн/thous.persons		
Аймаг, нийслэл	Aimags and the Capital	2010 X-XII	2011 X-XII	2012 X-XII
БҮГД	TOTAL	1 023.7	1 026.9	1 018.2
	Баруун бүс	Western region		
Дүн	Subtotal	158.8	176.3	154.0
Баян-Өлгий	Bayan-Olgii	39.9	43.6	36.4
Говь-Алтай	Govi-Altai	24.7	24.9	21.3
Завхан	Zavkhan	27.7	34.9	33.0
Увс	Uvs	33.4	35.6	31.5
Ховд	Khovd	33.1	37.3	31.8
	Хангайн бүс	Khangai region		
Дүн	Subtotal	221.3	228.6	230.5
Архангай	Arkhangai	40.1	48.7	40.8
Баянхонгор	Bayankhongor	35.7	31.5	31.4
Булган	Bulgan	24.3	29.0	26.6
Орхон	Orkhon	29.6	32.3	36.6
Өвөрхангай	Ovorkhangai	38.8	38.2	49.7
Хөвсгөл	Khovsgol	52.8	48.9	45.4
	Төвийн бүс	Central region		
Дүн	Subtotal	198.5	194.8	177.6
Говьсүмбэр	Govisumber	4.8	5.6	3.8
Дархан-Уул	Darkhan-Uul	38.3	34.9	31.9
Дорноговь	Dornogovi	27.9	17.1	22.5
Дундговь	Dundgovi	21.1	18.8	18.1
Өмнөговь	Omnogovi	21.2	21.0	22.9
Сэлэнгэ	Selenge	49.3	46.8	40.5
Төв	Tov	35.9	50.6	37.9
	Зүүн бүс	Eastern region		
Дүн	Subtotal	66.4	78.0	78.0
Дорнод	Dornod	23.1	28.1	23.1
Сүхбаатар	Sukhbaatar	22.8	22.1	25.8
Хэнтий	Khentii	20.5	27.8	29.1
Улаанбаатар	Улаанбаатар	Ulaanbaatar	378.7	349.2
				378.1

1.9. 15. ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛГҮЙ ИРГЭДИЙН ТОО, бүс, аймаг, нийслэлээр, жил бүрийн
4 дүгээр улирлын байдлаар

UNEMPLOYED AGED 15 YEARS AND OVER, by regions, aimags and the Capital, as a 4th quarter
of selected years

		мян.хүн/thous.persons		
Аймаг, нийслэл	Aimags and the Capital	2010 X-XII	2011 X-XII	2012 X-XII
БҮГД	TOTAL	106.1	77.4	87.8
	Баруун бүс	Western region		
Дүн	Subtotal	20.7	19.4	20.9
Баян-Өлгий	Bayan-Olgii	0.8	3.8	9.0
Говь-Алтай	Govi-Altai	5.3	2.8	3.7
Завхан	Zavkhan	5.9	4.9	1.5
Увс	Uvs	6.7	3.2	3.9
Ховд	Khovd	2.0	4.7	2.8
	Хангайн бүс	Khangai region		
Дүн	Subtotal	28.3	18.8	19.9
Архангай	Arkhangai	3.4	2.2	2.9
Баянхонгор	Bayankhongor	1.6	2.8	1.5
Булган	Bulgan	7.0	2.1	1.4
Орхон	Orkhon	7.9	3.6	4.7
Өвөрхангай	Ovorkhangai	3.5	4.3	0.7
Хөвсгөл	Khovsgol	4.9	3.8	8.7
	Төвийн бүс	Central region		
Дүн	Subtotal	20.2	10.2	16.2
Говьсүмбэр	Govisumber	0.4	0.1	0.2
Дархан-Уул	Darkhan-Uul	4.1	1.6	6.5
Дорноговь	Dornogovi	1.9	0.4	0.7
Дундговь	Dundgovi	3.1	2.5	1.3
Өмнөговь	Omnogovi	7.1	4.3	1.2
Сэлэнгэ	Selenge	0.5	0.0	2.7
Төв	Tov	3.1	1.3	3.6
	Зүүн бүс	Eastern region		
Дүн	Subtotal	10.3	12.8	7.1
Дорнод	Dornod	5.2	3.0	1.3
Сүхбаатар	Sukhbaatar	4.1	2.4	2.6
Хэнтий	Khentii	1.0	7.4	3.2
Улаанбаатар	Улаанбаатар	Ulaanbaatar	26.6	16.2
				23.7

1.10. АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ ОРОЛЦООНЫ ТҮВШИН, бүс, аймаг, нийслэлээр, жил бүрийн 4 дүгээр улирлын байдлаар
 LABOUR FORCE PARTICIPATION RATE, by regions, aimags and the Capital, as a 4th quarter of selected years

Аймаг, нийслэл	Aimags and the Capital	хувь/percentage		
		2010 X-XII	2011 X-XII	2012 X-XII
БҮГД	TOTAL	61.3	64.2	61.6
	Баруун бүс	Western region		
Дүн	Subtotal	72.1	74.0	75.4
Баян-Өлгий	Bayan-Olgii	74.4	71.6	80.8
Говь-Алтай	Govi-Altai	80.7	82.6	83.8
Завхан	Zavkhan	64.8	66.9	65.8
Увс	Uvs	79.2	76.5	82.6
Ховд	Khovd	64.5	77.3	68.1
	Хангайн бүс	Khangai region		
Дүн	Subtotal	67.0	69.2	69.5
Архангай	Arkhangai	78.4	83.5	75.5
Баянхонгор	Bayankhongor	66.3	69.5	69.6
Булган	Bulgan	79.0	76.7	67.1
Орхон	Orkhon	55.8	58.8	63.1
Өвөрхангай	Ovorkhangai	59.0	62.7	74.9
Хөвсгөл	Khovsgol	70.3	67.7	67.0
	Төвийн бүс	Central region		
Дүн	Subtotal	69.0	73.3	64.7
Говьсүмбэр	Govisumber	52.9	63.6	48.7
Дархан-Уул	Darkhan-Uul	58.4	65.6	56.6
Дорноговь	Dornogovi	74.6	51.5	62.9
Дундговь	Dundgovi	68.5	69.2	67.9
Өмнөговь	Omnogovi	71.1	74.1	65.7
Сэлэнгэ	Selenge	74.3	79.4	64.5
Төв	Tov	74.7	90.9	76.3
	Зүүн бүс	Eastern region		
Дүн	Subtotal	49.6	62.1	60.5
Дорнод	Dornod	45.5	56.6	49.2
Сүхбаатар	Sukhbaatar	66.1	68.2	73.8
Хэнтий	Khentii	41.6	63.6	61.3
Улаанбаатар	Улаанбаатар	Ulaanbaatar	54.0	54.3
			52.7	

1.11. АЖИЛГҮЙДЛИЙН ТҮВШИН, бүс, аймаг, нийслэлээр, жил бүрийн 4 дүгээр улирлын байдлаар
 UNEMPLOYMENT RATE, by regions, aimags and the Capital, as a 4th quarter of selected years

Аймаг, нийслэл	Aimags and the Capital	хувь/percentage		
		2010 X-XII	2011 X-XII	2012 X-XII
БҮГД	TOTAL	9.4	7.0	7.9
	Баруун бүс	Western region		
Дүн	Subtotal	11.6	9.9	11.9
Баян-Өлгий	Bayan-Olgii	1.9	8.0	19.7
Говь-Алтай	Govi-Altai	17.8	10.0	14.7
Завхан	Zavkhan	17.5	12.2	4.5
Увс	Uvs	16.6	8.4	11.0
Ховд	Khovd	5.9	11.1	8.2
	Хангайн бүс	Khangai region		
Дүн	Subtotal	11.4	7.6	8.0
Архангай	Arkhangai	7.9	4.3	6.5
Баянхонгор	Bayankhongor	4.2	8.3	4.5
Булган	Bulgan	22.4	6.7	5.1
Орхон	Orkhon	21.1	10.0	11.4
Өвөрхангай	Ovorkhangai	8.3	10.1	1.5
Хөвсгөл	Khovsgol	8.5	7.3	16.0
	Төвийн бүс	Central region		
Дүн	Subtotal	9.2	5.0	8.4
Говьсүмбэр	Govisumber	7.1	1.9	4.2
Дархан-Уул	Darkhan-Uul	9.6	4.5	16.9
Дорноговь	Dornogovi	6.3	2.4	3.1
Дундговь	Dundgovi	12.8	11.7	6.9
Өмнөговь	Omnogovi	25.1	17.1	5.2
Сэлэнгэ	Selenge	0.9	0.0	6.2
Төв	Tov	7.9	2.5	8.6
	Зүүн бүс	Eastern region		
Дүн	Subtotal	13.5	14.0	8.3
Дорнод	Dornod	18.4	9.6	5.2
Сүхбаатар	Sukhbaatar	15.2	9.8	9.1
Хэнтий	Khentii	4.8	20.9	9.9
Улаанбаатар	Улаанбаатар	Ulaanbaatar	6.6	4.4
				5.9

ХОЁР БАГАНЫ ҮСГЭН МЭДЭЭЛЭЛ НЭГТГЭХ ЕХСЕЛИЙН ТОМЪЁО

	A	B	C	D	E
1	Энхбат	Баяр	Энхбат Баяр		
2	Батболд	Наранбаяр	Батболд Наранбаяр		
3	Ганболд	Бадарч	=CONCATENATE(A3," ",B3)		
4	Гантөмөр	Пүрэв			
5					
6					

ХҮН АМЫН 201... ОНЫ ЖИЛИЙН ЭЦСИЙН МЭДЭЭ, МАЯГТ ХА-3-ЫГ НӨХӨХ ЗААВАР

Хүн ам, өрхийн мэдээг хороо, багийн Засаг дарга хүн ам, өрхийн бүртгэлд үндэслэн эрхлэн гаргана.

Хороо, багийн Засаг дарга 12-р сарын 20-нд дүүрэг, сумын Засаг даргын тамгын газарт маягтаар; дүүрэг, сумын Засаг даргын тамгын газар 12-р сарын 25-нд нийслэл, аймгийн статистикийн газар, хэлтэст маягт болон цахим шуудангаар; нийслэл, аймгийн статистикийн газар, хэлтэс дараа оны 1-р сарын 3-нд Үндэсний статистикийн хороонд цахим шуудангаар дамжуулна. Маягтын мэдээллийг нийслэл, аймаг, дүүрэг, сум, хороо, багийн түвшинд гаргана.

Ойлголт, тодорхойлолт

- Хот, хөдөөгийн хүн ам, өрх
 - Хотын хүн ам, өрхөд Улаанбаатар хот, аймгийн төв, тосгонд оршин суугаа хүн ам, өрхийг хамруулна.
 - Хөдөөгийн хүн ам, өрхөд сумын төв, хөдөө амьдарч байгаа хүн ам, өрхийг хамруулна.
- Тосгонд 500-15000 оршин суугчтай, хөдөө аж ахуй, үйлдвэрлэл, аялал жуулчлал, амралт, сувилал, тээвэр, худалдаа зэрэг салбарын аль нэг нь хөгжсөн, өөрийн удирдлага бүхий суурин газрыг оруулна. Тосгонд орох хот маягийн суурингийн жагсаалтыг хавсралт хүснэгтээр харуулав.
- Гадаадад оршин суугаа хүн амд аль нэг улсад суралцах, ажиллах гэх мэт шалтгаанаар 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суухаар явсан хүнийг хамааруулна.
- Нэг орон байранд хамт амьдардаг, нэгдмэл төсөвтэй, хүнс, амьдралын наад захын бусад хэрэгцээгээ хамтран хангадаг хэсэг бүлэг хүмүүсийг өрх гэнэ. Өрхийн гишүүд нь хоорондоо гэр бүл, ураг төрөл болон хамаатан садны холбоотой хүмүүс, зарим гишүүд нь огт хамааралгүй байж болно.
- Өрхийн тэргүүлэгч нь тодорхойгүй нөхцөлд ам бүлийн гишүүд хэнийгээ өрхийн тэргүүлэгчээр сонгохыг өрхийн гишүүдийн сайн дурын үндсэн дээр шийдвэрлэнэ. Өрхийн тэргүүлэгчид 16-аас дээш настай, ажил хөдөлмөр эрхэлдэг буюу өрхийн орлогод голлох хувь нэмэр оруулдаг, өрхийн аливаа асуудлыг шийдвэрлэхэд голлох үүрэгтэй оролцдог ам бүлийн аль нэг гишүүнийг тодорхойлж болно. Тэгэхдээ өрхийн 16 нас хүрсэн гишүүдийн саналыг харгалзах хэрэгтэй.

ХҮСНЭГТ 1. Тухайн хороо, багийн нутаг дэвсгэрт 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суугаа хүн амыг нас, хүйсээр гаргана. Мөн 6, түүнээс доош сарын хугацаагаар түр эзгүй байгаа тухайн хороо, багт оршин суудаг хүмүүсийг оруулна.

ХҮСНЭГТ 2. Тухайн хороо, багийн нутаг дэвсгэрээс 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар гадаадад явсан Монгол Улсын харьяат иргэнийг нас, хүйсээр гаргана.

ХҮСНЭГТ 3. Хүн ам, өрхийн тоог хот, тосгон, сумын төв, хөдөөгөөр гаргана. Хүснэгтийн 1-р баганы 1, 2, 3-р мөрийн дүн 1-р хүснэгтийн 1-р мөрийн 1, 2, 3-р баганы тоотой тэнцүү байна.

ХҮСНЭГТ 4. Өрхийн тоог өрхийн ам бүлийн тоо, өрхийн тэргүүлэгчийн хүйсээр гаргана. Өрхийн тоо хүснэгт 4-ийн 1-р мөрийн 1-р баганы тоотой тэнцүү байна. Хүснэгтийн 1-р багана, 2-11 мөрөнд тавигдсан өрхийн тоог харгалзах ам бүлийн тоогоор үржүүлсэн нийлбэр нь хүснэгт 1-ийн 1-р мөр, 1-р баганы тоотой тэнцүү байна.

ХҮСНЭГТ 5. Ерэн долоо болон түүнээс дээш настны судалгаанд тухайн хүний овог нэр, төрсөн он, сар, нас, хүйс, байнга оршин суудаг хаяг зэргийг дэлгэрэнгүй тусгана.

АҮ-1- Аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт

Бүх сумдад төрөл бүрийн чиглэлээр / оёдол, нэхмэл, төрөл бүрийн гутал, эсгий, эсгий эдлэл, талх, нарийн боов, гурил, архи дарс, ундаа, сүү сүүн бүтээгдэхүүн, модон эдлэл,

төмөр эдлэл, барилгын материал . . . гэх мэт / хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдын бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлтийг бүрэн хамруулах .

Сүүлийн жилүүдэд жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэх чиглэлээр бүх суманд төслийн зээл авч төрөл бүрийн үйлчилгээ явуулж байгаа иргэд аж ахуйн нэгж байгаа эдгээрийг мэдээлэлд бүрэн хамруулж мэдээлнэ.

АҮО-Ахуйн үйлчилгээний орлогын мэдээ

Ахуйн үйлчилгээний чиглэлээр ажиллаж байгаа бүх цэг салбарын /оёдол, гутал, үсчин, зурагчин, тээврийн хэрэгсэлийн засвар, төмөр, модон эдлэл, ахуйн техникийн засвар, алт мөнгөн эдлэлийн дархан ,халуун ус, тоглоом тоглуулдаг газар . . .гэх мэт/ үйдвэрлэл үйлчилгээ явуулдаг аж ахуйн нэгж иргэд хамрагдана.

Жич: АҮ-1-ээр мэдээлэгдсэн оёдол нэхмэл, гутал, эсгий эсгий эдлэл, төмөр, модон эдлэлийн үйлдвэрлэл нь ахуйн үйлчилгээний орлогод давхар орно.

Хөдөө аж ахуйн мэдээний талаар анхаарах зүйл

ХАА-1 төл бойжилтын мэдээ. Нутаг дэвсгэрийнхээ малтай өрх, аж ахуйн нэгжийн мал төллөлт, төл бойжилтын мэдээг графикт хугацаанд өсөн нэмэгдэх дүнгээр гаргаж мэдээлнэ. Гарсан төлийн тоо нь төллөсөн эх малын тооноос ихэр төлөөр илүү байна

ХАА-2 мэдээ том малын зүй бус хородол. Нийт хорогдлоос өвчнөөр хорогдсон мал болон хээлтэгч малын хорогдлыг сугалан харуулна. Бүх үзүүлэлт урьд сараас өсөн нэмэгдэх буюу тэнцүү байж болно. Хорогдсон хээлтэгч малын хорогдолыг сайтар хамруулж оруулна.

ХАА-5 Нутаг дэвсгэртээ жимс, жимсгэний бут тарьж ургуулсан, түүнээсээ үр жимсийг нь авдаг, аж ахуйн нэгж байгууллага, өрхөөс маяганд заасан үзүүлэлтийн дагуу мэдээлэл авч өсөн нэмэгдэх дүнгээр мэдээлнэ. Нэг бутнаас авсан ургацын хэмжээг тооцохдоо, нийт хураасан ургацыг нийт тарьсан бут, модны тоонд харьцуулна.

Хураасан ургац нь зах зээлд борлуулсан үр жимсний дүнтэй тэнцүү буюу түүнээс их байна.

ХАА-7 Тариалсан талбайн мэдээ багийн Засаг дарга нар нутаг дэвсгэртээ газар тариалан эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгж байгууллага, хоршоо, нөхөрлөл г.м өрхөөс тариалсан талбайн хэмжээг өсөн нэмэгдэх дүнгээр мэдээлнэ.

Хугацаа : 5,6,7 сарын 1

Хэрэглэсэн үрийг нөхөхдөө нийт үрийг килограммаар заавал тавина. Нийт үр гэдэг нь аж ахуйн дотоодын нөөц, улсаас болон аж ахуйн нэгжээс гэрээгээр зээлээр болон худалдан авсан бүх үрийн дүн

ХАА-8 Жилийн турш газар тариалан эрхэлдэг, тариалалт хийж тодорхой хэмжээний ургац хураан авдаг, түүнээсээ ашиг орлого олдог бүх компани, хоршоодоос нэг бүрчлэн авна. Эргэлтийн талбай гэдэгт тухайн компани, хоршооны эзэмшилд байдаг газар тариалангийн зориулалтаар ашигладаг нийт талбайг оруулна. Эргэлтийн талбайгаасаа сүүлийн 12 сард тариалалт хийсэн талбай орно. Нийт тариалсан талбайгаас усалгаатай талбайн дүн, механик болон гар усалгаатай, байнгын болон цаг үеийн усалгаатай бүх талбайн нийлбэр орно. Өнжсөн талбай гэдэгт энэ жил хагалж боловсруулсан боловч тариалалт хийгээгүй талбай

Энэ маягтыг нөхөхдөө тариалалтын эцсийн мэдээний гүйцэтгэлтэй харьцуулж мэдээлнэ.

ХАА-9 Мэдээ дээр уриншийн мэдээг аж ахуйн нэгж, иргэдийн мэдээг нийт дүнгээр салгаж өгнө. Хэмжих нэгж нь тариалсан талбай га-гаар, хураасан ургац тонноор тавигдана.

ХАА-10а Энэ жил тариалалт хийсэн бүх аж ахуйн нэгж нэг бүрчлэн мэдээг авна.

ХАА-10б Ургац хураалтын эцсийн мэдээг өрх тус бүрээр нь гаргана.

ХАА10а, б маягт дээр анхаарах зүйл хураасан ургацыг үрэнд , гуриланд, тэжээлийн үйлдвэрт спиртний үйлдвэрт, өөрт хэрэглэсэн гэж заавал задалж өгнө.

Нийт тариалсан талбай нь ургац авсан талбай, ургац алдсан талбай хоёроос бүрдэнэ. Усалгаатай талбай гэдэгт жилийн туршид эсвэл тодорхой хугацаанд шуудуу татаж услах, цистерн буюу хувингаар услах, тусгай зориулалтын усжуулалтын системээр услах зэрэг бүх төрлийн услах хэрэгслийг ашигласан талбайг оруулна. Хураасан ургац нь үрэнд хадгалсан, зах зээлд борлуулсан ургац хоёрын нийлбэр болно.

Зах зээлд борлуулсан ургац нь гурилын үйлдвэрт, спиртний үйлдвэрт, тэжээлийн үйлдвэрт, бусад , өөрт хэрэглэсэн гэсэн ангиллаар гарна. ХАА –10а, ХАА-10б маягтын үзүүлэлтүүд хоорондоо ижилхэн болно. Ямар сортын үр хэрэглэснээс хамааран бага зэргийн хэлбэлзэлтэй байж болно. Тариалалт хийж буй аж ахуйн нэгж, байгуулага, хувь хүмүүс янз бүрийн хэлбэр дүрстэй талбайд тарьсан байдаг учир тэр талбайн урт , өргөнийг маш сайн олон дахин хэмжиж талбайн хэмжээг зөв олж тодорхойлох хэрэгтэй. Ингэхгүй бол га-ийн хэмжээ буруу гарсанаас болж хурааж авах ургацын хэмжээг зохиомлоор өсгөх бууруулах зэрэг гажуудал гарч болдог.

..... багийн ахуйн үйлчилгээний орлогын 201.....-оны сарын мэдээ

	Шифр					
		Орлого	Зардал	Ажиллагсад	Үйлчилүүлсэн хүний тоо	цэгийн тоо.
Орлого бүгд	1					
Үүнээс оёдол.	2					
Гутал	3					
Төмөр эдлэл	4					
Модон эдлэл	5					
Тоноглолын зүйл	6					
Хивс, сүлжмэл эдлэл.	7					
Тээврийн хэрэгсэл	8					
Ахуйн техникийн засвар	9					
Угаалга	10					
Үсчин, гоо засал	11					
Гэрэл зураг	12					
Арьс элдэх	13					
Бусад	14					
Халуун ус	15					

Хүн ам, өрхийн бүртгэлийн дэвтэр, түүнийг хөтлөхийн ач холбогдол

- Хүн ам, өрхийн бүртгэл нь иргэний бүртгэлийн үндсэн бүрэлдэхүүний нэг /Монгол Улсын “Иргэний бүртгэлийн тухай” хуулийн 5.1/ хүн амын талаарх статистикийн мэдээллийн анхан шатны бүртгэл болдог

Хүн ам, өрхийн бүртгэлийг хөтөлж ирсэн нийтлэг зарчим:

- Тухайн жилд өрхөд гарсан бүх хөдөлгөөнийг тусган жилд нэг удаа шинэчлэн бүртгэдэг
- Шинэчилсэн мэдээллийг “Хүн ам, өрхийн бүртгэлийн дэвтэр”-ийн мэдээлэл шивэх программаар компьютерт оруулан мэдээллийн сан бүрдүүлэх

➤ Орон нутагт хүн ам, өрхийн бүртгэлийг бүрэн хөтлөхийн ач холбогдол:

- хүн амд төрөөс үзүүлэх нийгмийн үйлчилгээний цар хүрээг тодорхойлох, түүний төрөл, хэлбэр тус бүрийг тухайн хүн амд хүргэх нэгдсэн бүртгэл, судалгаатай байх
- бүх шатны засаг дарга нар орон нутагтаа эдийн засаг нийгмийн бодлого боловсруулах, иж бүрнээр нь хэрэгжүүлэхэд оршино.

Анхаарах асуудал:

- Хүн ам, өрхийн бүртгэлийн мэдээлэлд баяжилт хийхдээ бүх өрхийг болон тэдгээрийн оршин суугчдын хөдөлгөөнийг бүрэн тусгах, ялангуяа шинээр шилжин ирсэн өрх, хүн амыг бүртгэлд бүрэн хамруулах
- Өрхөд гарч буй хөдөлгөөнийг бүрэн тусгах, оршин суугчдыг хамран бүртгэх талаар орон нутгийн төр захиргааны байгууллагаас зориуд анхаарах

Хүн ам, өрхийн бүртгэлийн дэвтэр

Хүн ам, өрхийн бүртгэлийн дэвтрийг багийн Засаг дарга өрх бүрээр жилд нэг удаа бүртгэж өөртөө хадгалах бөгөөд хүн ам, өрхийн талаар багаас гарах албан ёсны мэдээлэл, судалгааны анхдагч бүртгэл болно.

Хүн ам, өрхийн бүртгэлийн дэвтэр нь 5 хэсэгтэй. Үүнд:

1. ХАЯГИЙН ХЭСЭГ, ӨӨРЧЛӨЛТ
2. ТОВЧООЛСОН МЭДЭЭЛЭЛ
3. ӨРХИЙН ГИШҮҮДИЙН ҮНДСЭН БҮРТГЭЛ
4. ӨРХИЙН БҮРТГЭЛ
5. ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ТЭМДЭГЛЭЛ
6. НЭМЭЛТ МЭДЭЭЛЭЛ

Хүн ам, өрхийн бүртгэлийн дэвтрийг нөхөхдөө зааврыг сайтар унших бөгөөд дараах зүйлд анхаарах хэрэгтэй. Үүнд :

- Өрх нэг бүрийн мэдээллийн нууцыг “ Хувь хүний нууцын тухай” хуулийн 5 дугаар зүйлийн 4 дэх заалт , “Статистикийн тухай “ Монгол улсын хуулийн 22 дугаар зүйлийн 3 дахь заалтыг баримтлан чандлан хадгална.
- Хүн ам, өрхийн бүртгэлийн дэвтэр нь нүүр, хаягийн хэсэг, хаягийн өөрчлөлт, товчоолсон мэдээлэл, өрхийн гишүүдийн бүртгэл, өрхийн бүртгэл гэсэн бүтэцтэй. Дэвтрийг шинээр нээж бичихдээ **тосон бал, бэхээр** гаргацтай бичнэ.
- Харин тухайн өрхийн оршин сууж байгаа байршлыг дэлгэрэнгүйгээр тухайлбал, гудамж, хорооллын нэр, байшингийн болон хаалганы дугаар, утасны дугаар бичих хэсэгт **балын харандаа** ашиглана
- Тухайн өрх өөр газар бүрмөсөн шилжих тохиолдолд өгч явуулах бөгөөд шилжин ирж байгаа өрхийн бүртгэлийг авч шалгаж бүртгэлд оруулна.
- Хөдөөгийн малчдыг болон түүний гэр бүлийн гишүүдийг ажил эрхэлдэг хүн амд оруулж бүртгэнэ.

Гэрийн фонд, шинээр барьсан гэрийн жилийн мэдээ

Төв сумын Гэрийн фонд, 201.... онд шинээр барьсан гэрийн жилийн мэдээ.

Маягт ОС-3

Багийн нэр	Гэрийн тоо бүгд							Үүнээс: тайлант онд шинээр барьсан гэр						
	Бүгд	Үүнээс			Сууж буй		цахилгаан гэрэлтэй эсэх	Бүгд	Үүнээс			Сууж буй		цахилгаан гэрэлтэй эсэх
		4 хана-тай	5 хана-тай	6 ба дээш ханатай	өрхийн тоо	хүний тоо			4 хана-тай	5 хана-тай	6 ба дээш ханатай	өрхийн тоо	хүний тоо	
1														
2														
3														
4														
5														
Сумын дүн														

Багийн Засаг дарга
 Хянасан: Сумын статистик хариуцсан ажилтан.....

Маягт нөхөх заавар

ОС-3 мэдээг гаргахдаа багийн нийт өрхийг хамруулах ба өрхийн **амьдарч байгаа болон илүү гэрийг** бүгдийг хамруулна.

“**Гэрийн тоо бүгд**” гэсэн 1-р хэсэгт нийт гэрээ ханийн тоогоор нь ангилан бүртгэнэ. “**Сууж буй өрх, хүний тоо**” гэсэн баганад тухайн мэдээ гаргах хугацаанд хэдэн өрхийн хэдэн хүн амьдарч байгааг бичнэ.

“**Цахилгаан гэрэлтэй эсэх**” гэсэн баганад бүх төрлийн цахилгааны эх үүсвэр /төвлөрсөн, сэргээгдэх цахилгааны эх үүсвэр, бага оврын цахилгааны эх үүсвэр/-ийг хамруулна.

“Үүнээс: тайлант онд шинээр барьсан гэр” гэсэн 2-р хэсэгт багийн нийт гэрээс тухайн онд шинээр барьсан гэрийн тоог сугалж харуулна.

ҮІ. АЛБАН ЁСНЫ СТАТИСТИКИЙН МЭДЭЭ, ТАЙЛАНД

ҮНДЭСЛЭН ГАРГАХ СУДАЛГАА

А. Өрх хүн амын бүртгэлийг үндэслэн гаргах судалгаа:

Хүн амын нас, хүйсийн байдал / Жилийн эцсийн суурин хүн амын мэдээ ХА-3 –ыг ашиглана

Хүн амын динамик судалгаа

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	201 .	201 .	201 .	201 .	201 .
Хүн амын тоо бүгд	Тоо					
- эр	Тоо					
- эм	Тоо					
Хүйсийн харьцаа	Тоо					
Хүн амын өөрчлөлт	Тоо					
Хүн амын ердийн цэвэр өсөлт	Тоо					
Хүн ам зүйн ачаалал	Тоо					
Хүн амын жилийн дундаж өсөлт	хувь					
Өрхийн тоо	Тоо					
Хүн ам / насаар/	Тоо					
- 0-15	Тоо					
- 16-35	Тоо					
- 36-54,59	Тоо					
- 55, 60-аас дээш	Тоо					

* Хүйсийн харьцаа гэж эрэгтэйчүүдийн тоог эмэгтэйчүүдийн тоонд харьцуулсан харьцааг хэлнэ.

(эрэгтэйчүүдийн тоо / эмэгтэйчүүдийн тоо) *100

Жишээ нь: (1850 / 1900) *100 = 97

100 эмэгтэйд 97 эрэгтэй ногдож байна гэсэн үг.

*Хүн амын өөрчлөлтийн тэнцлийн томъёо

$$P(2) = P(1) + (B - D) + (I - E)$$

P(2) – тайлант хугацааны эцэст байсан хүн амын тоо

P(1) - тайлант хугацааны эхэнд байсан хүн амын тоо

B – тайлант хугацааны нийт төрөлтийн тоо

D -тайлант хугацааны нийт нас баралтын тоо

I -тайлант хугацаанд шилжиж ирсэн хүн амын тоо

Е -тайлант хугацаанд шилжиж явсан хүн амын тоо

* Хүн амын ердийн цэвэр өсөлт гэж хүн амын төрөлт, нас баралт хоёрын зөрүүг хэлнэ.

Төрөлт – Нас баралт =Ердийн цэвэр өсөлт

Жишээ нь: Тухайн жилд 40 эх төрж, 22 хүн нас барсан бол

$$40 - 22 = 18 \quad 18 \text{ хүнээр цэвэр өссөн байна.}$$

***Хүн ам зүйн ачаалал гэж тэжээлгэгч хүний тоог (15-аас доош насны буюу 64-өөс дээш насны) хөдөлмөр эрхлэх насны хүн амын тоонд (15-64 насны) хувааж олсон харьцааг хэлнэ.**

((15-аас доош насны хүн ам + 65, түүнээс дээш насны хүн ам) /15-64 насны хүн ам) * К

Жишээ нь: 15-аас доош насны хүн ам 1120; 65 ба түүнээс дээш насны хүн ам 230; 15-64 насны хүн ам 2580 байсан гэж үзэж хүн ам зүйн ачааллыг тооцъё.

$$((1120+230) / 2580 * 100= 52$$

Энэ нь хөдөлмөрлөх насны 100 хүн тутамд 52 тэжээлгэгч хүн ногдож байна гэсэн үг юм.

* Хүн амын жилийн дундаж өсөлт гэж тухайн оныг өмнөх онд харьцуулан хувиар илэрхийлэхийг хэлнэ.

Тайлант он / Өмнөх он *100%

Жишээ нь: Тайлант онд хүн амын тоо 3256, өмнөх онд 3098 байсан бол жилийн өсөлт нь

$$3256 / 3098 * 100= 105,1 \%$$

1. Өрх толгойлсон эмэгтэй
2. Хагас өнчин болон бүтэн өнчин хүүхдийн судалгаа
3. Сургуулийн насны хүүхдийн сургуульд хамрагдалтын байдал
4. Сургуулиас завсардсан хүүхэд/ шалтгаанаар/
5. Багийн өрхүүдийн орлогын байдал/ Хүн ам, өрхийн бүртгэлийг үндэслэн гаргана./

Б. Жилийн эцсийн мал, тэжээвэр амьтдын тооллогын материалаас:

Мал бүхий өрхийн дэлгэрэнгүй судалгаа

1. Малын өсөлтийн динамик судалгаа/ 5 төрлөөр /
2. Мал аж ахуйн материаллаг баазын хүрэлцээ хангамжийн судалгаа/ хашаа, уст цэг, малын тэжээл /
3. Малчин өрхийн хүн амын бүтэц

Хөдөө аж ахуйн динамик судалгаа

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	201 .	201 .	201 .	201 .	201 .
Малын тоо бүгд	толгой					
- тэмээ	толгой					
- адуу	толгой					
- үхэр	толгой					
- хонь	толгой					
- ямаа	толгой					
Хээлтэгч мал бүгд	толгой					
- тэмээ	толгой					
- адуу	толгой					
- үхэр	толгой					
- хонь	толгой					
- ямаа	толгой					
Бойжуулсан төл бүгд	толгой					
- ботго	толгой					
- унага	толгой					
- тугал	толгой					
- хурга	толгой					
- ишиг	толгой					
100 эхээс бойжуулсан төл						
- ботго	толгой					
- унага	толгой					
- тугал	толгой					
- хурга	толгой					
- ишиг	толгой					
Бэлтгэсэн малын тэжээл /тэжээлийн нэгжээр/	Тонн					
Хонин толгойд шилжүүлснээр 1 малд ногдох тэжээл	Кг					
Малчин өрхийн тоо	Тоо					
Малчдын тоо	Тоо					
- 16-35 насны	Тоо					
- 36-54,59 насны	Тоо					

Дээрх динамик судалгааг гаргахад анхаарах зүйл:

1. Нийт малын тоо, хээлтэгч мал / сүүлийн 2 насны/, бойжуулсан төлийг жилийн эцсийн мал тооллогын “ А “ маягтын үзүүлэлтээр авна.
2. 100 эхээс бойжуулсан төлийг гаргахдаа тухайн жилийн мал тоолоогоор гарсан бойжуулсан төлийн тоог өмнөх оны жилийн эцсийн сүүлийн 2 насны хээлтэгчийн тоонд харьцуулж 100-аар үржүүлнэ. Жишээ нь: Тухайн жилд багийн хэмжээнд 350 унага бойжуулсан, өмнөх оны жилийн эцэст 480 гүү тоологдсон бол

$(350 : 480 * 100 = 73)$ 100 эхээс 73 унага бойжуулсан гэсэн үг.

3. Малчин өрх, малчдын тоог мал тооллогын материалыг үндэслэн гаргана.

Малчин өрхийн ахуй, соёлын зарим үзүүлэлт.

(өрхийн -тоогоор)

Онууд	Нийт малчин өрхийн тоо	Ү ү н э э с						Телевизортой	Малын хашаатай	Худагтай
		Цахилгааны эх үүсвэртэй				Бусад				
		Бүгд	ү ү н э э с							
	нарны	салхины	бага оврын	бусад						
201 .										
201 .										
201 .										
201 .										
201 .										
201 .										

Онууд	Нийт малчин өрхийн тоо	Үүнээс						Хийсэн эсгий (метр)
		Автомашинтай		Мотоцикльтой		Трактортой		
		тоо		Тоо		тоо		
	өрхийн	машины	өрхийн	мотоциклын	өрхийн	тракторын		
201 .								
201 .								
201 .								
201 .								
201 .								
201 .								

Холбооны жилийн эцсийн үзүүлэлтүүд.

Онууд	Компьютерийн тоо			Интернэт хэрэглэгчид			Суурин утас хэрэглэгчид		
	Бүгд	Үүнээс		Бүгд	Үүнээс		Бүгд	Үүнээс	
		Төсөвт байгууллага	Өрх		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Өрх		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Өрх
А	1=2+3+4	2	3	4	5=6+7	6	7		
201 .									
201 .									
201 .									
201 .									
201 .									
201 .									

Онууд	Гар утастай						Телевизортой өрх		
	Бүгд		үүнээс хэрэглэгчид үүрэн телефоны төрлөөр				Бүгд	Үүнээс	
	Өрхийн тоо	Хэрэглэгчийн тоо	мобиком	Скайтел	юнител	жи-мобайл		өнгөт	хар
А	8	9=10+11+12+13	10	11	12	13	14=15+16	15	16
201 .									
201 .									
201 .									
201 .									
201 .									
201 .									

Бүртгэгдсэн авто машины тоо.

Онууд	Бүгд	Үүнээс: төрлөөр				
		Суудлын	Ачааны	Автобус	Тусгай зориулалтын	Цистерн
201 .						
201 .						
201 .						
201 .						
201 .						
201 .						